

**EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIEHEN
KANSLIA**

Helsinki 5.10.2009

Dnrot 460/4/09, 515/4/09 ja
582/4/09

Jouni Luukkainen
Pääkaupunkiseudun ateistit ry
Wallininkuja 2 C 53
00530 HELSINKI

Viite: Kirjeenne 9.2., 12.2. ja 16.2.2009

VASTINEPYYNTÖ

Länsi-Suomen lääninhallitus on antanut lausunnon ja selvityksen eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamienne kirjeiden johdosta.

Lähetän ohessa tiedoksenne jäljennökset lausunnosta ja selvityksestä. Jos haluatte, voitte antaa niihin vastineenne. Tämän tulee tapahtua kuitenkin viimeistään 9.11.2009. Sen jälkeen asia voidaan ratkaista myös ilman vastinettanne.

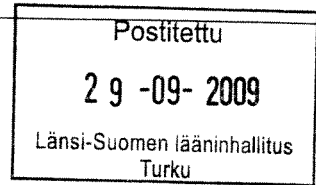
Vanhempi
oikeusasiamiehensihteeri

Henrik Åström

24.09.2009

LSLH-2009-09037/ Op-13

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies
00102 Eduskunta

Viite: Selvitys- ja lausuntopyyntöne 27.5.2009, Dnrot 460/4/09,515/4/09, 582/4/09

ASIA LAUSUNTO DOSENTTI JOUNI LUUKKAISEN KANTELUN JOHDOSTA

Lääninhallitus on hankkinut pyytämämme selvitykset dosentti Jouni Luukkaisen kanteluun. Selvitykset on liitetty kanteluasiakirjoihin, jotka lääninhallitus palauttaa. Omana lausuntonaan lääninhallitus esittää kunnioittaen seuraavaa.

1. Rauman kaupungin selvityksen mukaan kouluun ilmoittautumisen yhteydessä annettavan tiedotteen mukaan on inhimillisen virheen vuoksi päässyt vanhaa uskonnon ja elämäntutkimustiedon opettamista koskevaa tekstiä, mutta kasvatus- ja opetustoimen käytännön toimenpiteet ovat täysin nykyisen käytännön mukaisia. Kaupunki ilmoittaa, että tiedotteessa oleva virhe on korjattu kouluun ilmoittautumisen yhteydessä. Kaupungin selvityksen mukaan jatkossa uskonnon ja elämäntutkimustiedon opetusta koskevat tiedot tulevat olemaan oikein myös kaupungin antamissa tiedotteissa. Lääninhallituksen käsityksen mukaan kaupungin 15.1.2009 antama tiedote on ollut kantelussa kerrotulla tavalla lainvastainen.
2. Seinäjoen kaupungin selvityksessä on todettu uskonnonopetuksen ja elämäntutkimustiedon opetuksen järjestämiseen liittyvät käytännön ongelmat ottaen erityisesti huomioon kaupungin pinta-alan laajuus. Koulun käytännön toiminnan suunnittelun kannalta kaupunki pitää tärkeänä, että oppilaiden huoltajien valinnat ovat koulutuksen järjestäjän tiedossa. Elämäntutkimustiedon opiskelun osalta kaupungin selvityksessä viitataan siihen, että opiskelijoiden vähäisyydestä johtuen elämäntutkimustietoa opetetaan joskus laissa edellytettyä pienemmissäkin ryhmissä, koska kaikki opetukseen ilmoittautuneet eivät aina haluakaan jatkaa elämäntutkimustiedon opiskelua myöhemmin. Opetuksen järjestäjän kannalta olisi tärkeää, että elämäntutkimustiedon opiskeluun sitouduttaisiin, kun tarvittavat opetusjärjestelyt on tehty. Kaupunki kuitenkin ilmoittaa selvityksessään kehittävänsä ilmoittautumislomaketta siten, että uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomien oppilaiden huoltajien tulee ilmoittaa valinnastaan vain silloin, kun haluavat lapsensa osallistuvan enemmistön uskonnon opetukseen.

Lääninhallitus yhtyy dosentti Luukkaisen käsitykseen siinä, että Seinäjoen kaupungin käyttämä ilmoittautumislomake kouluun ei ole lain mukainen, koska siinä on maininta, että uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumattomalle tai muuhun kuin evankelisluterilaiseen tai ortodoksikirkkoon kuuluvalla lapsella järjestetään elämäntutkimustiedon tai oman uskontokunnan mukaista uskonnonopetusta vain jos huoltaja tekee asiasta esityksen. Muussa tapauksessa lapselle opetetaan lomakkeen mukaan evankelisluterilais- ta uskontoa.

Lääninhallituksen käsityksen mukaan oppilaan sijoittaminen automaattisesti evankelisluterilaisen uskonnon opetukseen edellä kerrotulla tavalla on vastoin lakia. Nykyinen

lainsäädäntö lähtee siitä, kuten kantelijakin on todennut, että uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumaton osallistuu elämäkatsomustiedon opetukseen. Koulutuksen järjestäjän ei sen vuoksi tule tiedustella, haluaako uskontokuntiin kuulumaton osallistua elämäkatsomustiedon opetukseen, vaan uskonnonopetus ja elämäkatsomustiedon opetus on järjestettävä sen mukaisesti, mitä huoltajat ovat ilmoittautumislomakkeessa ilmoittaneet oppilaan uskontokunnasta tai uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomuudesta. Huoltajan pyyntöä voidaan edellyttää vain silloin kun muuhun kuin evankelisluterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalle oppilaalle halutaan järjestettävän hänen oman uskontokuntansa mukaista opetusta tai kun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluva oppilas haluaa osallistua elämäkatsomustiedon opetukseen.

Mitä tulee siihen Seinäjoen kaupungin selvityksessä kerrottuun seikkaan, että elämäkatsomustiedon opetukseen ilmoittautuneet oppilaat eivät aina jatkakaan opiskeluaan kevätlukukaudella elämäkatsomustiedon ryhmässä, lääninhallitus toteaa, että uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomilla on paitsi oikeus myös velvollisuus osallistua elämäkatsomustiedon opetukseen, jos kunta sitä järjestää. Perusopetuslain 13 §:n 5 momentin mukaan uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomille järjestetään elämäkatsomustiedon opetusta. Vaikka kunnalla siis on velvollisuus järjestää elämäkatsomustiedon opetusta vain, jos opetukseen oikeutettuja oppilaita on vähintään kolme, ei siitä voida tehdä johtopäätöstä, että uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomilla olisi oikeus olla osallistumatta elämäkatsomustiedon opetukseen, kun kunta sitä järjestää. Oppilaalla on lääninhallituksen käsityksen mukaan perusopetuslain 35 §:n nojalla velvollisuus osallistua kunnan järjestämään oman uskontokuntansa mukaiseen uskonnonopetukseen tai elämäkatsomustiedon opetukseen, elleivät hänen huoltajansa ole ilmoittaneet perusopetuslain 13 §:n 1, 4, 5 tai 6 momentissa tarkoitettulla tavalla opetuksen järjestämisestä toisin.

Lääninhallitus katsoo lisäksi, että uskonnonopetukseen ja elämäkatsomustiedon opetukseen osallistumisessa on kyse sellaisesta seikasta, joka edellyttää molempien huoltajien suostumusta opetusjärjestelyihin. Tältä osin lääninhallitus viittaa korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen KHO 2004:99, Dnro 907/3/04.

3. Toisin kuin dosentti Luukkainen uskoo, lääninhallituksella ei voimassa olevan lainsäädännön nojalla ole yleistä toimivaltaa puuttua kunnan koulutoimen toimintaan eikä se sitten katso laiminlyöneensä kunnan opetustoimen valvontaa uskonnonopetuksen osalta. Voimassa olevassa lainsäädännössä valtion opetushallintoviranomaisten toimivalta on tarkoin rajattu laissa mainittuihin tehtäviin. Näin ollen sen enempää Opetushallitus kuin lääninhallitukseen ei voi antaa kunnan opetustoimintaa koskevia juridisesti sitovia ohjeita, lukuun ottamatta Opetushallituksen oikeutta laatia opetussuunnitelman perusteet, jotka annetaan Opetushallituksen määräyksenä. Lääninhallituksen laillisuusvalvonta taas perustuu kuntalain 8 §:ään, jonka nojalla lääninhallitus voi kantelun perusteella tutkia, onko kunta menetellyt voimassa olevan lainsäädännön mukaan. Länsi-Suomen lääninhallitukselle ei ole Rauman tai Seinäjoen uskonnonopetuksesta tai siitä tiedottamisesta aikaisemmin kanneltu, joten lääninhallitus ei ole voinut asiaan puuttua.

Dosentti Luukkainen katsoo, että lääninhallituksen verkkosivulla oleva maininta sivistisosaston tehtävistä asettaisi lääninhallitukselle velvollisuuden puuttua mahdollisiin lainvastaisuuksiin koulutuksen järjestäjien toiminnassa. Kuten edellä on todettu lääninhallituksen laillisuusvalvonnasta, se voi perustua vain kuntalain 8 §:ään. Näin ollen verkkosivun yleiset maininnat "seurannasta ja arvioinnista" eivät vielä muodosta juridista perustaa sivistisosaston toiminnalle. Ilman laissa säädettyä yleistä toimivaltaa puut-

tua koulutuksen järjestäjien toimintaan lääninhallitus ei voi oma-aloitteisesti ryhtyä niiden toimintaa tutkimaan. Siihen eivät velvoita myöskään Opetushallituksen antamat tiedotteet, koska lääninhallitus ei ole Opetushallituksen ohjauksessa, vaan lääninhallituksen toimintaa sivistystoimen osalta ohjaa opetusministeriö. Lääninhallituslain 3 §:n nojalla lääninhallitus toimii eri hallinnonalojen tehtäviä hoitaessaan asianomaisen ministeriön ohjauksessa ja valvonnassa. Lääninhallitus on erikseen säädetyissä asioissa myös sen keskushallinnon viraston tai laitoksen ohjauksessa, jonka toimialaan kuuluvia tehtäviä se hoitaa. Eriksen ei ole säädetty, että lääninhallitus olisi Opetushallituksen ohjauksessa.

Verkkosivuilla mainitut seuranta- ja arviointitehtävät liittyvätkin yleisellä tasolla suoritettavaan, lääninhallituslain 2 §:n mukaiseen, peruspalvelujen arviointiin. Mainitun lainkohdan nojalla lääninhallitus arvioi asianomaisten ministeriöiden ohjauksessa alueellisesti toimialansa peruspalveluja. Käytännössä tämä toteutetaan niin, että ohjaava ministeriö asettaa arviointikohteet ja lääninhallitus suorittaa arvioinnin. Opetusministeriö ei ole missään vaiheessa asettanut arviointikohteeksi uskonnonopetusta. Perusopetuksessa on viiden viimeisen vuoden aikana arvioitu lähinnä koulujen lakkauttamisen vaikutusta perusopetuksen saatavuuteen.

LISÄTIETOJEN ANTAJA

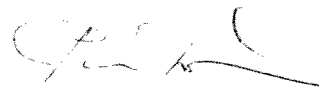
Lisätietoja antaa tarvittaessa lakimies Esko Lukkarinen puh. 071 874 2175.

Lakimies

Esko Lukkarinen

Ylitarkastaja

Pirkko Laine